

219751 - اگر به جای شخص از دنیا رفته صدقه دهد، آیا اجر صدقه به خود وی هم می‌رسد؟

سوال

بیشتر پاسخ‌های شما درباره‌ی مسأله‌ی صدقه به جای میت مبهم است؛ از این نظر که ندیدم توضیح دهید کسی که به جای میت صدقه می‌دهد خودش چیزی نصیبش می‌شود؟ یعنی اگر من از این صدقه هیچ اجری نبرم و پاداشش به دیگری برسد چرا باید دیگری را بر خودم ترجیح دهم در حالی که من اجر کامل آن را می‌خواهم چون آنطور که گمان می‌کنم درباره‌ی اعمال آخرت نمی‌شود ایثار و فداکاری کرد؟ مختصرتر بگوییم: من فکر می‌کردم ثواب صدقه به خود من هم می‌رسد و همانند آن به کسی که ثواب را به او اهدا می‌کنم هم خواهد رسید، حالا اگر اینطور نباشد چرا باید دیگری را بر خودم ترجیح دهم؟ با اینکه پدر فوت شده حق بزرگی بر گردن فرزندش دارد زیرا وی را تربیت کرده و مخارج او را فراهم کرده است.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

ثواب صدقه‌ای که به جای میت داده شود به اجماع مسلمانان به او می‌رسد. پیشتر در پاسخ سوال (42384) به این مسأله پرداخته‌ایم.

همینطور ثواب این کار به شخصی که صدقه داده هم می‌رسد.

دلیل آن روایت امام مسلم در صحیح وی (۱۰۰۴) از عائشه - رضی الله عنها - است که می‌گوید: مردی خطاب به پیامبر - صلی الله علیه وسلم - گفت: مادرم ناگهانی درگذشته و گمان می‌کنم اگر می‌توانست حرف بزند حتما صدقه می‌داد؛ آیا اگر به جایش صدقه دهم پاداشی خواهم برد؟

فرمود: آری.

نووی - رحمه الله - می‌گوید: این حدیث دال بر جایز بودن صدقه به جای میت و استحباب این کار است، و اینکه ثواب آن به میت می‌رسد و به وی سود می‌رساند و همینطور به کسی که [به جای میت] صدقه داده است و مسلمانان بر همه‌ی این موارد اجماع دارند. (شرح صحیح مسلم: ۸۴/۱۱).

شیخ بن باز - رحمه الله - می‌گوید: «صدقه به میت سود می‌رساند و امید است که اجری همانند آنچه به میت می‌رسد به خود شخص صدقه دهنده نیز برسد زیرا او احسان نموده و بخشش کرده و برای همین انتظار است همانند آنچه بخشش کرده به خودش نیز برسد، همانطور که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **هر که به سوی خیری راهنمایی کند همانند اجر انجام دهنده‌اش را خواهد داشت** پس مومن اگر به خیری دعوت دهد یا برای کسی دیگر کار نیکی انجام دهد امید اجری مانند آن را خواهد داشت، یعنی اگر به جای پدر یا مادرش صدقه دهد یا کاری مانند آن انجام دهد، کسی که برایش صدقه داده شده اجر می‌برد و کسی که آن را انجام داده نیز ثواب خواهد برد.

همینطور اگر به جای پدر یا مادرش حج به جای آورد خودش ثواب می‌برد و پدر و مادرش نیز اجر خواهند برد و امید است اجر او همانند آن‌ها یا بیشتر باشد، زیرا هم خود کاری که انجام داده نیک بوده و هم صله‌ی رحم و نیکی به پدر و مادر به حساب می‌آید. همینطور کارهای دیگر مانند آن، و فضل پروردگار گسترده است.

قاعده‌ی شریعت درباره‌ی این گونه موارد چنین است که: هر که در حق دیگری نیکوکاری کند اجری بس بزرگ دارد و اگر کار خیری را به جای دیگری انجام دهد امید این است که پاداشی همانند کسی که برایش نیکی کرده به دست آورد».

فتاوی نور علی الدرب (۱۴ / ۳۱۳).

والله اعلم